

Kiri toimetusele: krambid või epilepsia

Maarika Liik – TÜ närvikliinik, neurofüsioloog

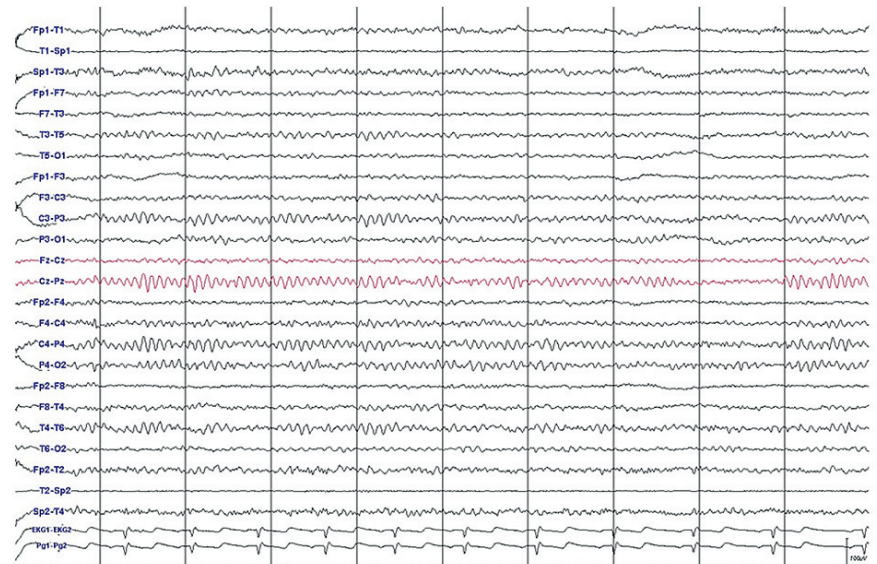
Igapäevases kliinilises töös, haiguslugude sissekannetes, aga ka loengu- ja õppematerjalides torkab silma ja kõrva termini „kramp“ rohke kasutamine epileptilistest hoogudest rääkimisel. Näiteks räägitakse epileptilisest patsiendist, kellel esines „krambisündroom“ ja „krampide“ kupeerimiseks alustati „krambiravimite“ manustamist. Võib isegi selguda, et tegemist on vana „krambihaigega“. Teatud haiguste kirjeldamisel kuuluvad sageli kliinilisse pilti „krambid“ või erakorralisematel juhtudel „krambistaatus“. Eriti häirivalt mõjub see meditsiinilistes dokumentides, eestikeelsetel loenguslaididel ja õppetekstides.

Epilepsia on eelkõige aju valmisolek hoogude tekkeks. Selle põhjuseks on ülemäärane neuronaalne aktiivsus ajus ja selle tulemuseks on omakorda erinevate kliiniliste, hoole omaste avalduste teke – muutused tundlikkuses, motoorikas, käitumises või teadvuses. Definitsiooni kohaselt on valmisolek epileptiliste hoogude tekkeks ajukoe universaalne omadus, mis võib avalduda vastusena erinevatele neuroloogilistele katastroofidele närvisüsteemis – olgu selleks vaskulaarsed haigused, metaboolsed häired, kasvajad vms. See omakorda tähendab, et epileptiliste hoogudega võivad ühel või teisel moel kokku puutuda väga erinevate erialade esindajad ning hoogude diagnoosimine, dokumenteerimine ja ravimine ulatub kaugelt üle neuroloogia piiride.

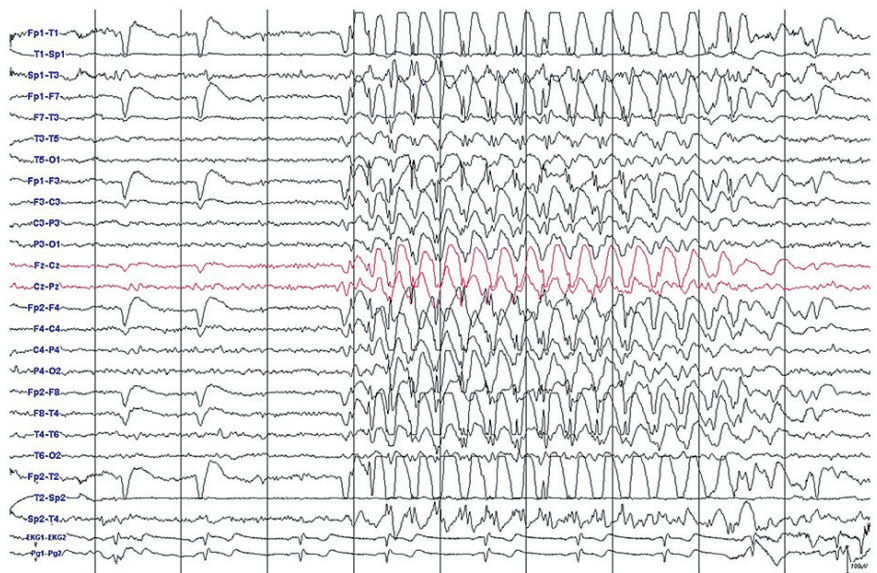
Eesti keele seletava sõnaraamatu järgi on kramp lihaste tahtetu (valu- line) kokkutõmbumine, tõmblev liigutus või suurenenud pingutus. Seega peetakse silmas motoorseid avaldusi. Toonilis-kloonilise hoo korral

on lihaste kontraktsioon kõrvaltvaatajale kindlasti kõige silmatorkavam avaldus hoo juures. Paraku on see üksnes osa kogu elektrofüsioloogilisest sündmustikust. Õeldes selle

seisundi kohta „kramp“, ignoreerime kõiki teisi avaldusi peale motoorsete, mis samuti võivad ilmneda, olgu nendeks käitumise muutus, teadvusehäire, hingamispeetus, kardiaalsed

Joonis 1. Ärkvel ja suletud silmadega terve täiskasvanu EEG põhiritm.

Joonis 2. Absaanshoole omane 3 Hz sagedusega spaikide ja aeglase lainetega aktiivsus EEG-l. EEG aktiivsuse markantne muutus, mille kliiniliseks korrelaadiks on lühiaegne teadvuseseisundi muutus, kuid ei esine „krampe“.

sümptomid, põietühjenemine jt. On väga palju hooge, mille korral krampe ei esine, on „krambihaigeid“, kelle pole kunagi esinenud ühtegi krampi ja veelgi enam – mittekonvulsiivse staatuse näol on tegemist „krambistaatusega“, mille puhul võivad igasugused motoorsed avaldused puududa.

Mõistagi on kramp meditsiinilise terminina omal kohal lihasekrampe mõistes. Olgu nendeks sageli esinevad öised lihasekrambid säärelihastes või mitmete perifeersetes närvides ja lihasehaiguste korral esinevad krambid. Sellisel juhul on põhjus perifeerses närvisüsteemis või lihase elektrofüsioloogias, mitte kesknärvisüsteemis. Jalalihaste krambid on enamasti küll idiopaa-

tilised, aga neid võivad soodustada või esile kutsuda mitmesugused meditsiinilised asjaolud, näiteks ureemia, diabeet, hüpokaltseemia ja hüpokaleemia. Krampe võivad põhjustada ka ravimid, näiteks diureetikumid, nifedipiin, streoidid, tsimetidiin ja satiinid.

Eestikeelne sõna „hoog“ kirjeldab epilepsiale omast mis tahes paroksüsmaalset muutust kõige täpsemalt (ld *ictus*, ingl *seizure*). See termin ei ütle midagi hoo kliiniliste sümptomite kohta ja jätab lahtiseks võimaluse seda täpsemalt kirjeldada.

Epilepsia uurimis- ja teavitustöö kandev idee on, et epilepsia on rohkem kui hood. Sama moto all toimus käesoleva aasta 9. veebruaril rahvusvaheline epilepsiapäev, mille

ellukutsujateks on epilepsiaga tegelevad eriala- ja patsiendiorganisatsioonid. See juhtlause rõhutab erinevaid tahke, mida epilepsia lisaks hoogudele inimese igapäevases elus puudutab: stigmatiseeritus, kaasuvate psüühika- ja kognitiivsete häirete esinemine ning suur suitsiidirisk. Arvan, et hoogude nimetamine „krampideks“ annab oma osa epilepsiaga inimeste stigmatiseeritusse.

Kutsun üles loobuma termini „kramp“ kasutamisest epileptiliste hoogude kontekstis. See on ebatäpne, ei hõlma kõiki hoo avaldusi, ei ütle midagi selle põhjuste kohta ja on stigmatiseeriv.

Epilepsia on rohkem kui hood ja hood on rohkem kui krambid.

Kas ravida tsirroosihaigete lihasekrampe baklofeeniga?

Enam kui kolmveerandil maksatsirroosiga haigetest esinevad valulikud lihasekrambid, mis võivad häirida ka ööund ja halvendavad oluliselt elukvaliteeti. Praegu kasutatakse raviks põhiliselt vitamiine ja korrigeeritakse elektrolüütide tasakaalu.

Uue alternatiivina on hakatud proovima maksatsirroosihaigete lihasekrampe raviks baklofeeni. Kuigi refereeritud uuringus osalenute arv on järelduste tegemiseks väike, avaldas ajakiri Hepatology uuringu tulemused.

Maksatsirroosihaigetel esinesid lihasekrambid keskmiselt 5,5 ± 2,1 päeva nädalas. 4nädalase ravi järel oli lihasekrampe päevi 1,4 ± 2,0 (p = 0,01). Valu intensiivsus vähenes 10pallise valu hindava visuaalse analoogskaalaga (VAS) mõõdetuna ravieelselt skoori

riilt 8,5 ± 1,8 ravi lõpuks skoorini 2,8 ± 2,7 (p < 0,001).

Uurimuse tulemusel järeldati, et baklofeen on tsirroosihaigete lihasekrampe ravimiseks ohutu ja tõhus.

ALLIKAS

Henry ZH, Northup PG. Baclofen for the treatment of muscle cramps in patients with cirrhosis: A new alternative. Hepatology 2015 Jul 14. doi: 10.1002/hep.27988.

L-karnitiin vähendab maksatsirroosihaigete lihasekrampe

Jaapani teadlased Tokyos tegid ravimiuuringu, et ravida maksatsirroosihaige lihasekrampe L-karnitiiniga. L-karnitiin osaleb rasvhapete β-oksüdatsioon. Haigetele anti seda toidulisandit 8 nädala jooksul kolmes erinevas annuses: 300 mg, 900 mg ja 1200 mg päevas. Lihasekrampe sagedus vähenes 8 nädala jooksul 88,1%-l

isikutest. Valu hinnati 100pallise visuaalse analoogskaala (VAS) alusel. Valuskoor vähenes ravitutel olulisel määral: 69,9 ± 22,5 pallilt kuni 26,2 ± 29,1 pallini (p < 0,0001). Oluliseks osutus ka see, milline oli haigetele antud L-karnitiini päevane annus. Lihasekrambid vähenesid 43,5% neil haigetel, kes said L-karnitiini 1200 mg päevas, aga ravimit 900 mg päevas saanud haigetel ainult 10,5% (p > 0,003). Ka lihasekrambivalu vähenes suuremat annust saanutel oluliselt rohkem (p = 0,003).

Seega järeldasid artikli autorid, et maksatsirroosihaigete lihasekrampe vähendamisel näib L-karnitiin olevat tõhus.

ALLIKAS

Nakanishi H, Kurosaki M, Tsuchiya K et al. L-carnitine reduces muscle cramps in patients with cirrhosis. Clin Gastroenterol Hepatol 2015;13:1540–3.

LÜHIDALT